

УДК 007:316.776(100)(045)

ВЛАСТИВОСТІ МІЖНАРОДНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Рудницька Г. В.

Маріупольський державний університет, м. Маріуполь, Україна

Розглядається явище міжнародної інформації в контексті глобальних комунікаційних процесів, аналізується його роль та основні властивості в міжнародних інформаційних обмінах.

Ключові слова: *інформація, міжнародна інформація, міжнародний інформаційний обмін, властивості інформації.*

Постановка проблеми: вивчення питань, пов'язаних з природою, функціонуванням та значенням інформації набуває особливої актуальності, оскільки інформація відіграє ключову роль у світових процесах сьогодення та разом зі знаннями стає цінністю сучасного суспільства, впливаючи на його життєдіяльність. Закономірно, що людство наразі проходить нову стадію свого розвитку, визначену як інформаційну. Їй у великій мірі сприяє розвиток комунікаційно-цифрових технологій. У результаті відбулося не просто нівелювання кордонів між державами при передачі інформації та прискорення інтеграційних та глобалізаційних зрушень – інформація якісно змінила свою сутність, інтегрувавшись у політичну, економічну, культурну сфери суспільного життя, завдяки своїм новим властивостям: доступності, невичерпності, легкості в обробці, швидкості передачі, слабкому ступеню регулювання тощо.

На сьогодні держава втратила свою монополію на контроль за суспільством, оскільки разом із сутністю інформації змінилася інтенсивність інформаційного обміну у зв'язку зі збільшенням кількості суб'єктів міжнародних відносин. Процеси обміну інформацією між країнами, які раніше протікали на офіційному державному рівні з залученням владних структур, тепер перемістилися в неофіційну площину. За таких обставин ЗМІ, використовуючи інформацію як основу своєї діяльності, стають тією ланкою, що об'єднує весь світ – політичну, економічну, культурну сфери суспільної життєдіяльності. Стаючи основним джерелом інформації про ситуацію в світі для багатьох людей, ЗМІ впливають на формування картини світу як індивіда, так і мас. Враховуючи важливу роль ЗМІ та значення інформації в розвитку сучасного суспільства, важливим стає дослідження феномену міжнародної інформації в контексті глобальних комунікаційних процесів.

Свідченням актуальності вивчення даної проблематики є наукові напрацювання в галузі масових комунікацій таких дослідників, які займаються вивченням питань, пов'язаних з феноменом міжнародної інформації, – Є. Макаренко, Г. Почепцов,

В. Іванов, О. Городецька, О. Гриценко, В. Шкляр, Л. Землянова, Ю. Кашлев, А. Чернов та ін.

Враховуючи вищезазначене, *метою* даної статті є з'ясування ролі та властивостей міжнародної інформації як основи функціонування засобів масової інформації в глобальних комунікаційних процесах.

Термін «інформація» прийшов з латини, в якій слово «informatio» вживалося на позначення відомостей про когось або про щось. У сучасному тлумаченні під інформацією розуміють відомості в будь-якій формі та вигляді, на будь-яких носіях (у тому числі листування, книги, помітки, ілюстрації (карти, діаграми, малюнки, схеми тощо), фотографії, голограми, кіно-, відео матеріали, мікрофільми, звукові записи, бази даних комп'ютерних систем або повне чи часткове відтворення їх елементів) про які-небудь події, чиюсь діяльність і т. ін.; повідомлення про щось [2, с. 504]. У науку поняття інформації було введено Р. Хартлі у 1928 р. на позначення міри кількісного виміру відомостей, що розповсюджуються по каналах зв'язку [5, с. 7]. Проте міждисциплінарне використання поняття інформації зумовлює відсутність єдиного підходу щодо його визначення. Під інформацією соціолог Д. Белл, теоретик постіндустріального суспільства, розумів зберігання, пошук і обробку даних як основу всіх видів обміну, що здійснюється в економіці і в суспільстві [1, с. 173]. Такий підхід до визначення терміну з урахуванням його соціальної природи є цілком логічним, оскільки інформація стає основою людської діяльності і відіграє непересічну роль у суспільно-економічних процесах сучасності. В. Соколенко наводить думку, що інформація – це «соціальний інструмент, за допомогою якого людство будує практику буття і вирішує завдання забезпечення виживання свого біовиду» [15, с. 56]. Підкреслюючи велике політичне та соціально-економічне значення інформації, В. Сеїдов вважає, що інформація – «це система знаків, символів і образів, за допомогою яких особистість і суспільство здійснюють обмін відомостями та даними про оточуючий їх світ» [14, с. 225]. Як слушно зазначає В. Іванов, від інформації «залежить успішний розвиток людства» [5, с. 9]. Вчений виокремлює існування двох основних підходів до природи інформації – атрибутивного й функціонального. В межах атрибутивного підходу інформація розглядається як об'єктивна якість усіх матеріальних об'єктів, функціональний підхід визначає виникнення та існування інформації на соціально свідомому рівні як умову і результат спрямованої активності [5, с. 13]. Як визначають дослідниці С. Кудрявцева та В. Колос, інформація – «це відомості про об'єкти та явища навколишньої дійсності, про їхні параметри, властивості та стан, які знижують ступінь невизначеності та неповноти знання про об'єкти та явища. Крім того, інформація – це дані, що використовуються для отримання нових знань чи прийняття рішень. Даних, що зберігаються, завжди більше, ніж інформації». В результаті вчені доходять висновку, що інформація – це «цілеспрямовані знання про об'єкти, представлені в різноманітних моделях» [6, с. 14]. Отже існує зв'язок між інформацією та знанням, який В. Соколенко розуміє, як підпорядкування інформації знанню, оскільки вона його наповнює або видозмінює [15, с. 54-55].

На наш погляд, цікавим є підхід до визначення інформації з позиції вчених О. Мелешенка, А. Чічановського, В. Шкяра, які узагальнивши різні визначення

поняття, зробили висновок, що в суспільствознавчих науках інформація означає повідомлення про щось або відомості про навколишню дійсність; у кібернетиці й математиці – «визначення змісту, отриманого від зовнішнього світу в процесі адаптації до нього», «повідомлення, яке знижує невизначеність у споживача повідомлень»; у журналістикознавстві – «вся сукупність відомостей..., яку несе журналістика будь-якій аудиторії» [8, с. 27]. В теорії масової комунікації серед ознак функціонування інформації дослідники виокремлюють розмах циркуляції (від міжособистісного до глобального), час циркуляції (від одноразового до невизначеного у часі залежно від розмаху циркуляції та соціальної цінності інформації), емоційне забарвлення, спосіб виробництва (персоніфікований, безособистісний), мету виробництва (вплив на соціальне поле) [5, с. 13]. Таким чином, поняття інформації є міждисциплінарним, отже підкреслюється його універсальність.

У сучасному світі інформація вільно може вийти за межі національного кордону держави, оскільки світ характеризують глобалізаційні процеси, підкріплені високим ступенем науково-технологічних досягнень – кордони між державами не здатні стримувати інформаційні потоки.

С. Кудрявцева та В. Колос визначають, що міжнародна інформація – «це документовані або публічно оголошені відомості про події та явища у міжнародному співтоваристві (міжнародному інформаційному просторі), зафіксовані на матеріальних носіях з реквізитами, які дозволяють ідентифікувати ці відомості» [6, с. 14].

Розповсюдження інформації в світі важко стримувати й контролювати, оскільки технології, зокрема супутникові, дозволяють передавати дані без будь-яких перешкод та на високих швидкостях. Ще в 1946 р. Генеральна Асамблея ООН прийняла Резолюцію 59(I), в якій наголошувалося, що свобода інформації – це фундаментальне право людини та основа всіх видів свобод, заради яких утворена Організація Об'єднаних Націй [11]. Але в сучасному світі інформація здатна перетворюватися на потужну зброю, провокуючи «інформаційні» та «психологічні» війни. О. Робінов ставить глобальний характер впливу інформаційної зброї на один рівень зі зброєю масового знищення та визначає появу нового її виду – інформаційно-технологічного [13, с. 4]. Не дарма питання регламентації міжнародних інформаційних процесів постають у сукупності з проблемами державної безпеки, оскільки інформація, що надходить з-за кордону, здатна впливати на внутрішні процеси країни.

Проте на міжнародному рівні підписана низка угод, які регламентують обмін інформацією. Як зазначає Є. Макаренко, на міжнародні обміни інформацією розповсюджують дію всі загальні імперативні принципи міжнародного права, які доповнюються рядом спеціальних принципів: право держав на здійснення або санкціонування здійснення транскордонного телерадіомовлення; зобов'язання держав припинити й попереджати поширення ідей, заборонених міжнародним співтовариством; зобов'язання держав забезпечувати вільний доступ громадськості до джерел інформації (за винятком обмеженого доступу за національним законодавством); право держав припинити поширення ідей, які несуть загрозу

державній безпеці, громадському порядку, моральному здоров'ю націй; право держав розвивати свої інформаційні інфраструктури для досягнення політичних, економічних та культурних цілей; зобов'язання припиняти й попереджати використання засобів інформації для ворожої пропаганди та втручання у внутрішні справи держав [7, с. 231].

У рекомендаціях Комітету Міністрів Ради Європи № R/97/20 від 30 жовтня 1997 р. зазначається, що в процесах інформаційного обміну мають бути присутні певні обмеження стосовно розповсюдження ідей расизму, ксенофобії, антисемітизму та інших видів нетерпимості; ідеологій, політичних установок та практичних методів, що ведуть до розпалювання расової ненависті, насилля та дискримінації [12].

Але незважаючи на зусилля світової спільноти впливати на міжнародні інформаційні обміни, міжнародна інформація характеризується невисоким ступенем контролю.

Попри глобальний характер сучасних суспільних трансформацій, спричинених розвитком науково-технічної галузі, міжнародна інформація не циркулює рівномірно в світі. Це явище викликане різницею в рівні інформаційно-технологічного розвитку між окремими країнами. В. Шкляр та О. Гриценко зазначають переважання в міжнародному інформаційному обміні англомовної продукції [4, с. 52].

Серед властивостей міжнародної інформації, окрім достовірності, об'єктивності й актуальності, особливо в сфері масових комунікацій, цінується її новизна, оскільки цей критерій безпосередньо має вплив на те, чи приверне інформація до себе увагу з боку мас-медіа. З. Партико, розглядаючи поняття новизни інформації, визначає нову інформацію як раніше невідому [9, с. 64]. Вчений вводить поняття банку інформації для оцінювання її новизни. Банк інформації кожна людина тримає у своїй свідомості. Таким чином нова інформація – це така, яка в банку раніше була відсутня [9, с. 64-65].

Ще однією важливою властивістю міжнародної інформації є її зрозумілість. Оскільки міжнародна інформація знаходиться на межі між різними мовно-культурними світами, то постає питання адекватності її сприйняття, тому що від отриманого в результаті повідомлення залежить подальше прийняття рішень.

Процеси циркуляції міжнародної інформації відбуваються за двома напрямками: екстраспрямованому та інтраспрямованому. Екстраспрямований потік інформації йде з країни за кордон, до зарубіжної аудиторії. Інтраспрямований надходить до країни з-за кордону.

Таким чином, можна зробити *висновки*, що міжнародна інформація в сфері глобальних комунікацій характеризується:

- по-перше, доступністю, проте її рівень залежить від інформаційно-технологічного розвитку окремої держави;
- по-друге, невичерпністю;
- по-третє, легкістю в обробці;
- по-четверте, високою швидкістю розповсюдження;
- по-п'яте, нерівномірністю розподілу;
- по-шосте, слабким ступенем контролю;

по-сьоме, окрім достовірності, об'єктивності й актуальності міжнародна інформація характеризується новизною, важливу роль відіграє зрозумілість міжнародної інформації;

по-восьме, міжнародна інформація має інтеграційний характер та проникає в усі сфери життєдіяльності людини;

по-дев'яте, існують два потоки міжнародної інформації: екстраспрямований та інтраспрямований.

Таким чином, міжнародна інформація має як універсальні властивості, притаманні інформації (доступність, невичерпність, легкість в обробці, висока швидкість передачі тощо), так і свої феноменальні особливості, серед яких нерівномірність розподілу, двовекторність циркуляції, невисокий ступінь контролю тощо. Інформація відіграє важливу роль у інтеграційних світових процесах. Не дивлячись на міждержавні кордони інформація об'єднує світ і межа між феноменами інформації та міжнародної інформації нечітка, оскільки вони мають багато спільних властивостей.

Список літератури

1. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество: Опыт социального прогнозирования / Д. Белл. [пер. с англ.] / Иноземцев В.Л. (ред. и вступ. ст.). – М.: Academia, 1999. – 956 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови [уклад. і головний редактор В. Т. Бусел]. – К. ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
3. Городецька О.М. Міжнародна інформація: Навчальний посібник для вищих навчальних закладів / О. М. Городецька. – К.: МЛП, 2001. – 165 с.
4. Гриценко О.М. Основи теорії міжнародної журналістики / О. М. Гриценко, В. І. Шкляр. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2002. – 304 с.
5. Иванов В.Ф. Аспекты массовой коммуникации. Часть 1. Информация и коммуникация / В.Ф. Иванов. – К.: ЦВП, 2009. – 190 с.
6. Кудрявцева С.П. Міжнародна інформація: [навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів] / С.П. Кудрявцева, В.В. Колос. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2005. – 400 с.
7. Макаренко Є.А. Європейська інформаційна політика: [монографія] / Є. А. Макаренко. – К.: Наша культура і наука, 2000. – 368 с.
8. Мелешенко О.К. Інформація, інформаційний: Словник термінів і понять для журналістів і політологів / О.К. Мелешенко, А.А. Чічановський, В.І. Шкляр. – К.: Грамота, 2007. – 72 с.
9. Партико З.В. Образна концепція теорії інформації: [монографія] / З.В. Партико. – Л.: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2001. – 133 с.
10. Почепцов Г.Г. Информационные войны / Г.Г. Почепцов. – М.: Рефл-бук, 2000. – 576 с.
11. Резолюция 59(1) Генеральной Ассамблеи ООН «Созыв международной конференции по вопросу о свободе информации» (14 декабря 1946 г.). [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.medialaw.ru/laws/other_laws/european/resol-59-i.htm
12. Рекомендация № R/97/20 Комитета Министров государствам-членам по вопросам «разжигания ненависти» (30 октября 1997 г.). [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.medialaw.ru/laws/other_laws/european/r97%2820%29.htm
13. Робинов А.А. Ограничения свободы средств массовой информации в интересах борьбы с терроризмом (Международно-правовые вопросы): дис. ... кандидата юридических наук: 12.00.10 / А.А. Робинов. – Москва, 2003. – 204 с.
14. Сеидов В.Г. Средства массовой коммуникации в системе международных отношений / В.Г. Сеидов // Информация. Дипломатия. Психология / ред. и сост. Ю.Б. Кашлев. – М.: Известия, 2002. – С. 190-213.

15. Соколенко В.Г. Глобальные информационные сети: цивилизационно-культурологический генезис и политическая сущность / В.Г. Соколенко // Информация. Дипломатия. Психология / ред. и сост. Ю.Б. Кашлев. – М.: Известия, 2002. – С. 51-77.

Рудницька А. В. Свойства международной информации в контексте глобальных коммуникационных процессов // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия «Филология. Социальные коммуникации». – 2011. – Т.24 (63). – №4. Часть 1. – С.85-90.

Рассматривается явление международной информации в контексте глобальных коммуникационных процессов, анализируется его роль и основные свойства в международных информационных обменах.

Ключевые слова: информация, международная информация, международный информационный обмен, свойства информации.

Rudnytska G. V. The characteristics of the international information in the context of the global communication process // Uchenye zapiski Tavricheskogo Natsionalnogo Universiteta im. V.I. Vernadskogo. Series «Filology. Social communicatios». – 2011. – V.24 (63). – №4. Part 1. – P.85-90.

The international information phenomenon in the context of the global communication process is under consideration, its role and the main characteristics in the international information exchange are analyzed.

Key words: information, international information, international information exchange, information characteristics.

Поступила до редакції 29.06.2011 р.